

עלון דברי חיים לפרשיות בהר – בחוקותי

תבואתנו, וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית", כלומר אדרבה, דווקא מצות שמיטה מביאה ברכה יותר מכל מצוות התורה, כי מי שמפקיד את עסקיו בידיו של הקב"ה, הקב"ה בעצמו דואג לו שתהיה ברכתו מרובה בביתו.

כן גם אנו, כאשר מזדמנת השאלה: 'מה אעשה, יש לי פגישה דחופה', או בכלל, איך אפשר להקדיש זמן רב כל כך למצוות ולימוד התורה, ואיך נתפרנס?

על כך באה התשובה, אדרבה, זה שאצלו זמני התורה, התפילה ועשיית המצוות קדושים לה, בעקשנות גדולה יתד בל תימוט – הרי שמפקיד הוא עניינו בידיו של הקב"ה, ועליו נאמר "וצויתי את ברכתי", לסייעתא דשמיא מרובה בכל אשר יפנה.

תפארת שמשון

"ועשיתם את חקתי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אתם וישבתם על הארץ לבטח" [כ"ה, י"ח]

פירש רש"י "וישבתם על הארץ לבטח" – שבעוון שמיטה ישראל גולים שנאמר 'אז תרצה הארץ את שבתותיה והרצת את שבתותיה, ושבעים שנה של גלות בכל כנגד שבעים שמיטות שבטלו אז.

וכן הוא בילקוט שמעוני: אמר הקב"ה למשה נמכרין לגוים בשביל שחיללו את השביעיות, רצונך שלא יגלו! הזהירם על השמיטה ע"כ. וכן הוא במשנה אבות ופ"ה, מ"ט, ע"ש. צריך ביאור מה המידה כנגד מידה בזה?

המהר"ם ש"ק [עמ"ס אבות] פירש דהנה כתבו המפרשים טעם מצות שמיטה היא, שידעו הכל כי לה' הארץ ומלואה, ולא כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, וכאשר מאמין האדם שהארץ לה' היא ובידו לצוות ברכתו לשלש השנים, ממילא יקיים מצות שמיטה. ואדם שמבטל מצות שמיטה הרי זה סימן שאינו מאמין בברכת ה', כי חסרה לו גם האמונה השלימה שלה' הארץ ומלואה, אלא סובר שבני אדם בכוחם הם השולטים על הארץ. לכן מגלהו הקב"ה מהארץ שחשבה לשלו, ומראה לו שאמנם לה' היא.

[א.ה. אולי לכך העונש הוא על כל השבעים שנה, ולא רק כנגד שנות השמיטה, כי העדר השמיטה מראה על חוסר בטחון במשך כל השנים הללו].

מהר"ם שיק [אוצרות התורה]

"וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושביתה הארץ שבת לה" [כ"ה, א'–ב']

וברש"י: מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני? אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה [ופרטותיה] ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני. מלבד פירושה הפשוט של דרשה זו, שהתורה באה ללמדנו שכל פרט ופרט מפרטי המצוות כולם קיבלנו מפי הקב"ה מסיני, יש עוד רמז בזה שכל המצוות הוקשו למצות שמיטה, שכן מצות שמיטה היתה מצוה מיוחדת מאד בין מצוות התורה, והיא מקרינה את אורה על כל המצוות כולן.

ידוע שעם ישראל בארץ ישראל היו מתפרנסים בעיקר מחקלאות, וכמבואר פעמים רבות שהברכה שמבטיח הקב"ה על שמירת המצוות היא – "ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פרי" [לקמן כ"ז, ד'].

עם ישראל לא התפרנסו ממכרות זהב וכסף או בתי חרושת, אלא שדות וכרמים המיוחדים בטיבם.

והנה כאשר מגיעה שבת קודש והאדם שובת ממלאכתו, יש בכך ביטוי להתבטלותו אל הקב"ה, להראות שפרנסתו וחיוו מסורים הם ביד ה', אבל עדיין, עובדא זו לשבות יום אחד בשבוע אינה סותרת את מערכת הפרנסה של האדם. לא כן מצות שמיטה, שנה שלימה להוביר את השדות – דבר זה בטבע צריך להמיט אסון על כל מערכת פרנסתו של האדם. וכן פרטי המצוה, כגון: להפקיר את השדה לדריסת כל אדם, ושמיטת כספים – כל הפרטים הללו מבטאים קשר הדוק ועצום שאין כמוהו, והתבטלות לרצון ה' שנתן תורה מסיני.

ומזה צריכים אנו ללמוד לכל שאר מצוות התורה. הנה תשאל משהו: למה לא הגעת אתמול לשיעור תורה? – היתה לי פגישה חשובה בתל-אביב. למה ברכת בבוקר לפני גמר התפילה? – איחרתי לקום והייתי חייב לרוץ שלא לאחר לעסקי. וכיו"ב דוגמאות לרוב המראות שהמצוות הן בעצם שניות בחשיבותן אצלנו, לעומת חשיבותה העליונה של פרנסת ביתנו.

על לזה בא הרמז, שכל המצוות כולן נלמדות משמיטה, כמו שמיטה, שכל דקדוקיה, מבטאים קשר והתבטלות לבורא, כן בכל המצוות עלינו לדעת שהן מצוות ה', הוא ית' הן ומפרנס אותנו, וכל מלאכתנו ומעשינו צריך שיהיו טפלים בחשיבותם אל המצוות.

והרי במצות שמיטה נאמר [ויקרא כה, כ–כא] "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את

"ועשיתם את חקתי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אתם וישבתם על הארץ לבטח" (כ"ה, י"ח)
כתב רש"י "וישבתם על הארץ לבטח", שבעון שמיטה ישראל גולים.

וכן אמרו חז"ל במשנה במס' אבות ופ"ה, מ"ט 'גלות בא לעולם על עובדי ע"ז, ועל גלוי עריות ועל שפיכות דמים ועל השמטת הארץ'.

יש לתמוה, וכי עוון שמיטת הארץ שווה לשלושת העוונות החמורים ביותר?

בקונטרס "וילקט יוסף" כתב שמעתי מאדמו"ר הגה"ק רבי שמואל רונזברג מאונסדורף זצ"ל לפרש משנה זו, ע"פ הקדמת דברי החובות הלבבות ושער עבודת האלוקים פ"ב: עינינו הרואות גודל כוחו של יצר הרע לעומת חולש כוח יצר הטוב, והטעם כי המזון הרוחני – מצוות ומעשים טובים שממנו ניזון יצר הטוב, על פי רוב אינו בשלימות הראוי. ולכן, חלש הוא לעומת יצר הרע.

אולם יצר הרע כוחו חזק, משום שניזון הוא מן המאכלים הגשמיים שהאדם מכניס לתוך גופו, ומשתדל שיהיו בתכלית השלימות.

והסבר הדברים, כי קודם חטא עץ הדעת היו המאכלים רוחניים, והאדם באוכלם נעשה גם הוא רוחני, וקל לו לעבוד את ה', אבל לאחר החטא שנתגשמו כל המאכלים שמהם ניזון הגוף, יש לו ליצה"ר במה להיאחז.

אמנם איתא בספרים הקדושים, שאפשר לתקן את הפגמים שבאוכל ע"י שמירת שביעית, וכמו ששבת היא נשמת כל השבוע, שכל ששת ימי המעשה מתעלים על ידה, כן היא שבת הארץ נשמת כל השבוע, שכל שש השנים מקבלות את תיקונן על ידה, והשביעית מתקנת פגם עץ הדעת, והארץ ומלואה נעשים רוחניים וכוח הרע נחלש, ממילא יש לו לאדם כח להתגבר על יצה"ר שאינו יונק בשנה זו מן המזון הגשמי.

אבל כשאין שובתים בשביעית, עומדת הארץ בקלקלתה, ויצה"ר מתגבר ומביא את האדם לידי חטא עד שמכשילו בעוונות החמורים ביותר, עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, וזה שאמר התנא 'גלות באה לעולם על עבודה זרה גילוי עריות ועל שפיכות דמים'. ומהיכן שואף היצר הרע כח להביא את האדם לידי עוונות חמורים הללו – בעוון שמיטת הארץ. היא גרמה להם זאת, מאחר שלא שבתו לא יכלו להתגבר על יצרם הרע, שהיוס אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו לך עבוד עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים.

משל האבות [אוצרות התורה]

סיפור השבוע

"וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו" (כ"ה, ל"ה)
מעשה ביהודי איש עסקים, שקיבל מכתב ממס הכנסה, ובו נאמר שרוצים להעמידו למשפט, בתביעה של 100000 דולר על מיסי עסקים שלא שילם. אותו יהודי אכן לא שילם, את כל עסקיו עשה בצורה לא חוקית. ולכן בקיבלו מכתב זה, אחזו פחד ואימה, ולא מצא תושיה כיצד להיחלץ ממצב זה, בפרט שידע שעם מס הכנסה מסוכן להתעסק כי ביכולתם לעשות ככל העולה על רוחם.

הלך היהודי להגר"ח קניבסקי שליט"א לבקש ממנו עצה וברכה. שאלו ר' חיים: האם כבודו נותן מעשר כספים בשלימות? ענה היהודי, כן. אמר לו ר' חיים, אם כן אין לך מה לחשוש ולפחד מהם. עוד הוסיף ואמר: עצתי לך לשלוח אדם אחר במקומך למשפט. היהודי הלך לדרכו כשכולו תמה ומהורהר, לשלוח אדם אחר שלא ידע כלל מה לטעון וכדו', הרי בזה לכאורה אני מסכן את המשפט, תוך הרהורי פגש אחד מחבריו ששאלו לפשר מצב. סיפר לו היהודי שיש לו משפט עם מס הכנסה והוא בפחד, ענה לו חברו: אלך אני במקומך, איני מפחד לטעון – שהרי אינו חייב להם פרוטה. כשמוע היהודי כך, ראה כיצד עצתו של רבי חיים מתקיימת ללא כל השתדלות מצידו ומיד הסכים לרעיון זה.

הגיע עת המשפט וחברו הלך לבית המשפט, טען מה שטען ובחסדי ה' אכן זכה במשפט, אך קנסו אותו לשלם אלף דולר.

בשמוע היהודי את הבשורה על הנס וההצלחה, קם ונסע לר' חיים. סיפר לו על הזכייה במשפט ועל הקנס.

טען ר' חיים: ואלף דולר זה לא כסף? מדוע עליך לשלם סכום זה, תברר שוב היטב אם אכן שילמת מעשר כספים על כל עסקאותיך.

היהודי הלך לביתו ובדק את כל ספרי חשבונותיו, עד שהתגלה לפניו עסקה שהרויח בה 10000 דולר עודדיין לא שילם את המעשר.

על אף השעה המאוחרת, הלך מיד לאחד מראשי הישיבות ומסר לו אלף דולר לצדקה. שאלו ראש הישיבה, מה הביאך לבוא בשעה כל כך מאוחרת, הרי יכולת להביא זאת מחר? עמד היהודי וסיפר לראש הישיבה את כל הסיפור, בסיימו: כעת לאחר ששילמתי את האלף דולר הללו, יכול אני ללכת לישון רגוע, בידעי שלא אצטרך לשלם פרוטה למס הכנסה, וכך הווה.

אוצרות התורה

שבת שלו-ס!

יוצא לאור לעילוי נשמת שלום בן רות ז"ל.

ת.נ.צ.ב.ה.

לכל ענייני העלון נא לפנות במייל ל:

kosssover@gmail.com